

ORTHODOX FAITH AND ROMANIA CREDINTA ORTODOX ÎN ROMÂNIA

Dr. Bugiulescu Marin

Abstract:

Christian mission in the Romania has been continuous, but has adapted to the realities of everyday life and to historical conditions, both local and national. However, the clergy and the believers engaged in serving the Church in Romania continued preaching the Gospel and strengthening the faith and unity of the nation, a necessary component for effective ministry.

Keywords: Christian, mission, Church, ministry

Autor: Dr. theol. Bugiulescu Marin, Scientific Researcher, Multidisciplinary Science and Technology Research Institute “Dumitru St. Nilă” Scientific and Interdisciplinary Research Center “Valahia” University, Târgoviște

Introducere

Mesajul sau conținutul învățurii lui Hristos se adresează omenirii întregi, chiar dacă ea este divizată în națiuni, etnii ce în decursul lor istoric și-au format o cultură indigenă.

Esența creștinismului și puterea lui este viața în Hristos. Creștinismul trebuie să transforme pe omul cel vechi și lumea cea învechită deopotrivă, și prinopotrivă supus morții, în fiptur nou care fiind în trup material umblă în duh și trăiește în fiecare zi viața înnoită după Evanghelia Domnului. Pilda vieții lui Hristos cu harul Sărut nou, ne-a pus la îndemână puțină de-a-ne-împărtași de această înnoire ce curge permanent prin Biserică. Deci misiunea Bisericii în lume este aceea de a înfiptui unitatea sfântă deopotrivă, împărtașind „în elepciunea și credința în Hristos” pentru că „astfel omul lui Dumnezeu să fie desvârșit și bine pregătit pentru orice lucru bun” (II Timotei 3, 15,17).

1. ETNOGENEZĂ ȘI ECLESIOLOGIE SAU LUCRAREA DUHULUI

SFÂNT PE TERITORIUL CARPATO-DANUBIANO-PONTIC

Biserica este o societate de persoane și loca în care se află rădăcinile tuturor fipturilor și în care toate se adună în Hristos pentru că esența ei este în și prin El. Noiunea de Biserică este legată „sui-generis” de misiunea ecumenică ce inaugurează împărăția lui Dumnezeu la toată

funcția (Fapte 1,8) pentru că „Biserica este proiectul sacramental al Evangheliei, manifestat vizibil prin reconcilierea credincioșilor”¹.

Biserica Ortodoxă Română este de origine apostolică, fiind înființată fie de urmașii Sfântului Apostol Pavel ce au propovăduit Evanghelia în Peninsula Balcanică, petrecând o iarnă întreagă (65-66) în Nicopolea Epirului (Romani 15,19, Tit. 3,12), sau mai degrabă în urma predicii Sfântului Apostol Andrei în Scythia, în cetățile de la marginea Pontului Euxin, așa cum ne arată Eusebiu de Cezareea în „Istoria sa bisericească” precum și colindele, folclorul și toponimele ce atestă prezența Sfântului Apostol Andrei pe teritoriul țării noastre.

Din punct de vedere istoric, etnogeneza poporului român este simultană cu încreștinarea lui, deci noi suntem români pentru că suntem creștini și suntem creștini pentru că suntem români. Credința creștină a acționat ca un factor de coagulare și de perpetuare a neamului. Multe secole de cultură românească s-au format mai întâi în Mănăstiri sau Biserici.

Parafrazând textul Evangheliei după Ioan cap. I,1 unde se spune: „La început era Cuvântul și cuvântul era de la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul”, noi românii putem spune că la început era Biserica și Biserica era coala noastră și coala era în Biserica, unde sub pedagogia divină se revelau adevărurile existențiale și culturale.

Predica Sfântului Apostol Andrei a făcut prin cuvânt ca urmașii dacilor, închinătorii lui Zamolxe să devină ucenici ai lui Hristos. „Geto-dacii aflau în Evangheliile mântuire și simțeau, în același timp împlinirea unor adânci aspirații”².

Biserica daco-romană încă de la începutul ei se manifestă prin lucrarea lui Hristos ce se regăsește în domeniile vieții sociale. Incultura în primele secole pe teritoriul dănean se realizează cu următoarele motive:

- necesitatea omului de a primi Adevărul revelat, ce sfîșiește creația;
- atât dacii cât și romanii cunoșteau limbile greacă și latină, fapt ce favorizează o mai bună comunicare;
- coloniștii și unitățile militare aduse în Dacia ce primiseră creștinismul. Împreună cu armatele au fost evacuați funcționarii, așa cum rezultă din biografia lui Aurelian, din

¹ IP.S. Nifon Mihăilescu, *Misiologie creștină*, edit. ASA București 2002, p. 25

² Pr. Drd. Gheorghe Neagoe, *Aspecte ale continuității religiei geto-dacilor în Dacia romană*, în „S. T.” Seria II, Anul XXX, Nr. 1-2 (1978), pg. 141

*Istoria Augusta*³ (*sublato exercitu et provincialibus*), precum și marii proprietari de pământ, negustorii și bogătașii, căroră Imperiul le putea asigura protecția în noile provincii create la Dunăre.

- libertatea și toleranța religioasă specifică poporului dacic ce manifestă tendințe ecumenice incipiente;

Creștinismul românesc s-a răspândit pe întreg teritoriul carpato-danubiano-pontic și nu numai în partea de sud la gurile Dunării. Astfel rămâne valabilă mai presus de toate ideea, susținută deosebit de Vasile Pârvan, că neamul românesc nu s-a format numai în Dacia, ci pe un spațiu mult mai vast, moștenind toate acele ampluri romanități orientale care se dezvoltaseră în provinciile romane de pe ambele părți ale Dunării, în prelungirea Iliricului de la răsărit de Adriatică⁴. Toate aceste motive au facilitat primirea Evangheliei pe care urmașii dacilor și romanilor au primit-o cu sfîrșit jertfindu-și viața pentru ea.

2. RAPORTUL ISTORIE, TRADIȚIE, CONTEMPORANITATE

Cultura, tradiția, istoria și religia sunt obiectul unor discuții aprinse, fiind dezbătute de cele mai multe ori pragmatic în afara influenței Bisericii, fiind considerate drept elemente principale ce caracterizează un popor sau o societate. Omul este socotit drept „ființă istorică” generatoare de cultură și valoare. În sens larg cultura este obiectul istoriei, pentru că este concretizarea evoluției umane de-a lungul timpului, înscrind gradul de cultură diferit de la o perioadă la alta. Aceste oscilații culturale mărturisesc faptul că istoria are anumite „limite materiale” ce nu pot fi depășite, ori cât de sofisticat ar fi doza de cultură. De aceea sunt primejdioase afirmațiile prin care se contopește legea românească strămoască cu ortodoxia, credința cu nașterea, Evanghelia cu cultura, trecându-se peste faptul că prin incultură ieșirea Bisericii locale primește identitate în diversitate fiind comuniune în comunitatea locală în același timp.⁵

Tensiunea dintre Evanghelie și cultură este dată de antagonismul conștientului specific fiecăreia. Cuvântul evanghelic combate cerințele culturale manifestate pe o anumită treaptă istorică de ideologii, mentalități sau civilizații, punând în balanță caracterul eminent

³ Mihai Brădulescu, *Istoria României*, Ed. Enciclopedică, București, 1998, p.107

⁴ A se vedea și Constantin G. Giurescu, *Formarea poporului Român*, București, 1973, p.126

⁵ A se vedea Pr. Ion Mircea, *În apărarea dreptei credințe și a unității naționale bisericilor*, în *Vestitorul* nr. 13, 14 București 1990 p. 4

umanist al acestora, dovedind că adevărata cultură este legată de Dumnezeu prin Duhul Sfânt, chiar dacă de-a lungul timpului este prigonit de „stăpânii lumii acesteia”.

Istoria poporului român ne oferă o bogată lecție de incultură, ilustrându-ne exigența și grija Bisericii ortodoxe față de națiune. Geniul ortodoxiei constă în faptul că întotdeauna evidențiază atât conținutul cât și forma. Orice religie are influență asupra culturii, deoarece se dezvoltă și se manifestă prin credințioasă și mijlocind atât relația pe verticală cu Dumnezeu și pe orizontală cu semenii, de aceea pentru noi creștinii: „a cunoaște propriile valori religioase indiferent de extinderea lor în spațiul comunitar, reprezintă o modalitate de securizare culturală, o exigență care atrage după sine buna situație în registrul cultural.”⁶

Pentru a înțelege corect nuanța ortodoxiei române vom analiza raportul Evangheliei, tradiției, cultură pe mai multe etape istorice.

1. În epoca veche, până la Sinodul I Ecumenic (325), populația daco-romană rămasă liberă după retragerea administrației romane din 271, se reorganizează pe plan bisericesc apăsând credința creștină până la sacrificiu, cât și pe plan lingvistic dând naștere la graiul românesc ce primește formă creștină.⁷ Slăb organizat administrativ, pe lângă năvălirile migratoare ale goților, avarilor, hunilor și mai târziu ale slavilor, populația daco-romană creștină este nevoită să se facă față persecuțiilor ce cuprind întreaga lume creștină.

Realitatea cuvântului evanghelic ca act de incultură este dovedit de: a) *administrația bisericească* - Episcopia Tomisului, Episcopia Goților; b) *martirii daco-români* de exemplu preotul Montanus și soția sa Maxima (+ 26 martie 304), de cei din Durostoru, Scitia Minor de la Niculișel sau cei din Dacia. Episcopii dăunăreni participă activ la Sinoadele Ecumenice (Teofil al Goției la Sinodul I) Ulfila traduce Biblia pentru goți contribuind la întărirea credinței în aceste ținuturi.

2. Perioada sec. IV – IX, este una de rezistență atât național cât și confesional. Prădarea slavilor prima dată în secolul VI a produs mari schimbări în această parte a Europei. Ortodoxia românească este nevoită să se facă față religiilor și culturilor popoarelor migratoare dând dovadă de inspirație divină, amintim aici pe „călugării sciți” care au jucat un rol considerabil în problema teopasistă secolul IV-V, Sfântul Ioan Casian sau Dionisie Exiguul. În secolul al IX-lea

⁶ Constantin Cucoș, *Educația religioasă*, Edit. Polirom, Iași 1998, p.59

pe când slavii bulgari sunt creștinizați de Bizanț, în Dacia au părăsit maghiarii ce se stabilesc în Panonia, primind în primă fază creștinismul bizantin și din contactul cu populația română, dar apoi din motive politice se reorientează către cel Apusean.

3. În perioada secolelor IX – XV țăările Române și Biserica primesc autonomie și confirmare națională și internațională (1359 întemeierea Mitropoliei Ungrovlahiei, 1401 cea a Moldovei). Acum apar voievozii și domnitorii români ce cultivă la curtea domnească fastul și ceremonia bizantină. De acum influența bizantină aproape că se confundă cu viața românească iar teritoriul vechii Scythia aparține de iure și de facto țărilor Române.

Arta și cultura se dezvoltă puternic primind elemente specific românești, de asemenea și ortodoxia românească începe să și etaleze identitatea sa integrând în textul slujbelor bisericești cuvinte autohtone cu toată bogăția tradițională. Procesul inculturării a fost favorizat de faptul că pe lângă preoții ce slujeau în greacă și slavonă erau și în eleagă ceea ce spun existau și preoții ce slujeau în românește și se foloseau de litere latine și nu slave. Dimitrie Cantemir susține că „scoaterea literelor latine din cărțile bisericești a fost impusă de către Alexandru cel Bun, pentru a stăvili prozelitismul catolic, deci românii au scris cu litere latine până în secolul al XV-lea. P.P. Panaitescu și Emil Vârtosu susțin că alfabetul slav a fost introdus în secolul al X-lea. Dar așa cum atestă mărturiile arheologice creștinismul român folosea în paralel cu slavona și limba greacă și limba latină, în linii mai mici.”⁸

4. Perioada secolelor XV- XVII este cea mai importantă pentru ortodoxia românească, acum ea se eliberează de sub tutela culturilor dominante de proveniență slavă sau greacă. În Biserica Ortodoxă Română se întemeiază centre monahale (Vodîna, Tismana, Neam) care devin cu timpul centre culturale. Apariția tiparului și întemeierea centrelor tipografice (Târgoviște, Brașov, Vâlcea) favorizează afirmarea valorilor ortodoxiei române. Cu toate influențele slave și bizantine Biserica Ortodoxă Română își păstrează identitatea ei afirmându-se din plin în inutul balcanic după căderea Constantinopolului sub turci în 1453. Biserica din țăările Române, prin simfonia sa cu statul, reușește să opună rezistență influenței otomane, devenind un factor de cultură și independență în Peninsula Balcanică. Legăturile între

⁷ A se vedea Ștefan Lupșă, *Creștinismul românesc a fost de la început ortodox*, în S.T. I nr. 9,10 (1949), pp. 814-837 și P.P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii românești*, București 1969, p. 103

⁸ A se vedea Emil Vârtosu, *Paleografia romano chirilică*, edit. științifică București 1968, cap. I pp. 19-72

Bizanțismul în rile Române sunt atât de puternice încât mulți istorici susțin în „migrarea” culturii și ortodoxiei bizantine spre România după expresia lui N. Iorga, „Bizanț după Bizanț” sau I. Savin „Bizanțul a trecut la români”. Chiar dacă influența culturii bizantine are un rol pozitiv, nu trebuie confundată cu ortodoxia și cultura românească: „când Biserica română a constatat maturizarea procesului de inculturare, ea a introdus limba română în cult, a tradus Biblia, a creat propria ei iconografie și artă creștină, a devenit o instituție canonică și autocefală”⁹. Odată cu recunoașterea canonică a Bisericii Române, procesul de inculturare este amplificat și datorită reformei din 1517. Reforma lui Huss, Luther și Calvin, -care în lupta lor împotriva Bisericii catolice a cărei limbă de cult era latina, au proclamat dreptul fiecărui popor de a avea cult în limba lui,- a avut ecou și în rile Române ce înlocuiesc treptat limba slavonă cu limba poporului, prin apariția cărților române sau bilingve. Amintim aici activitatea tipografică a lui Coresi, Varlaam sau Dosoftei.

Epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu dă un nou și puternic avânt ortodoxiei române. Pe lângă cărțile de legi, Pravila de la Govora (1640) sau Pravila aleasă (1652), se tipăresc și cărți destinate întăririi credinței cum ar fi „Cartea românească de învățtură” sau „Cazania lui Varlaam” (1643), Noul Testament de la Bălgrad (1648) al lui Simion Ștefan culminând cu apariția primei ediții românești integrale a Bibliei în 1688. Biblia de la București ca act deplin al inculturării este apreciat drept momentul biruirii depline a limbii române ca limbă a cultului ortodox. De o importanță majoră pentru rile Române în această epocă este Sinodul de la Iași (1642) ce aprobă mântuirisirea lui Petru Movilă, dovedind deplinătatea ortodoxiei române, precum și „Schola greca e latina” de la Târgoviște înființată după 1646 de către Pantelinom Ligaridis și Ignatie Petridis cu sprijinul lui Matei Basarab, aceasta fiind prima coală de nivel superior din țara Românească.

5. Perioada secolelor XVIII – XIX a „întreitei silnicii”, scoate în evidență prozenitismul catolic precum și influența curentului umanist. Uniatismul sau unirea Bisericii ortodoxe din Transilvania cu Roma în 1701 pe motive politice nu este decât opera prozelitismului catolic ce nu are nici o legătură cu ideea ecumenică de unitate. Probele istorice atestă că această unire a fost opera Vienei și a conducerii ecleziastice din Transilvania și nu un fenomen al poporului român.¹⁰

⁹ I.P.S. Nifon Mihăilescu, *Ortodoxie și ecumenism*, edit. Agora, București 2000, p. 11

¹⁰ A se vedea D. Stăniloae, *Uniatismul în Transilvania*, în B.O.R. an. LXXXVII, nr. 3-4 (1969), pp. 355-390

În epoca în care burghezia se dezvoltă febril și se organizează în națiunile ca celule de existență socială, dorința de unitate se exprimă pe plan național puternic influențat de curentul umanist care promovează egalitatea, libertatea și fraternitatea ca metode de emancipare și tendințe de afirmare a omului nou. În această perioadă de cucerire misiunea Bisericii este canalizată spre binele poporului român, reușind obținerea autocefaliei în 1885 evitând filietismul. Indigenizarea în aceste secole este afirmată începând cu Predicile sau Didahiile lui Antim Ivireanu și continuând cu înființarea școlilor teologice care vor răspândi și afirma ortodoxia română.

6. Perioada secolului XX, tulburată de cele două războaie mondiale precum și de comunism evidențiază legătura inseparabilă dintre Biserică și națiune. În 1925 Biserica Ortodoxă Română a devenit Patriarhie, fiindu-i recunoscută lucrarea și identitatea sa de-a lungul timpului.

În perioada interbelică, când și după sub influența iluminismului a existat ideea susținută de autoritățile naționale că singura cultură și nu Biserica a fost cea care a unit poporul în momentele dificile, confundând Biserica cu Statul, ortodoxia cu românismul. Din punctul de vedere al Bisericii nu cultura sau ideologia a reprezentat un „status plenarius” un climat prin care un popor rezistă în fața intemperiilor istorice, ci „cultura” jertfită și sfârșită pe altarul Bisericii, adică dreapta lui credință.

Teologia românească la început de secol afirmă legătura strânsă dintre ortodoxie și națiune dar nu confundă elementele de credință cu cele ale culturii indigene. Ortodoxia românească nu este un sincretism religios amalgamat de cultură și tradiție în decursul istoriei.

7. Perioada 1948 – 1989, ocultată de sistemul comunist și de ideologia leninist – marxist, ce considera că o societate rațională exclude existența unui Dumnezeu personal ca mod de viață Absolut, face ca atenția Bisericii să se plaseze pe tărâm social. Așa cum afirmă patriarhul Iustinian cel care a pus în funcțiune Apostolatul social al Bisericii: „Chemarea noastră, pentru adâncirea laturii sociale a mesajului evanghelic și întruparea lui în viața noastră de toate zilele, trebuie considerată prin urmare nu ca o noutate teologică, ci ca o dezgropare a unor comori vechi părăsite și uitate în scoarțele Sfintei Scripturi și ale Sfintei Tradiții”¹¹.

Apostolatul social este o Biserică vie, social deschisă problemelor vieții, este modul de încultură din care „lucrarea Duhului Sfânt naște spiritualitatea filocalică”, este o actualizare pe

¹¹ Patriarhul Iustinian, *Apostolat social*, vol. VIII, București 1966, p. 56 - 57

planul pastoral și al vieții morale a mesajului evanghelic¹², din care teologia românească se afirmă cu activitate, amintim aici marii noștri teologi în frunte cu Dumitru Stăniloae, Teodor M. Popescu, I.G. Coman, Liviu Stan, Nicolae Chișescu e.t.c. .

CONCLUZII

Poporul român din primul moment al apariției sale în istorie a invocat ajutorul Duhului Sfânt ca *Să le descopere lor Evanghelia dreptății* jertfindu-se pentru apărarea credinței, din aceste realități luând ființă ortodoxia românească .

Ortodoxia română este procesul de inculturare a Evangheliei mântuirii trăit prin credință și devenit tradiție. Inculturarea implică o activitate originală realizată prin inspirație divină ce include conținutul de cultură indigenă pe care o transcende și sfințește.

Misiunea și inculturarea pe teritoriul nostru a generat spiritualitatea și ortodoxia românească legată și amprentată de Biserica locală de spațiul mioritic și românism. Dar trebuie afirmat ferm că față de etnia și cultura indigenă Evanghelia își păstrează integritatea și caracterul său divin ce devine prin Hristos principiu de viață al umanității.

BIBLIOGRAFIE

- 1) *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Teoctist , Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, I.B.M. al BOR., București 1993
- 2) ANTONIE IPS. PLĂMĂDEALĂ, *Biserica slujitoare*, edit. IBM.al BOR., București 1972.
- 3) BĂRBULESCU MIHAI, *Istoria României*, Ed. Enciclopedică , București, 1998
- 4) BEREA Pr. Prof. Dr. CONSTANTIN, *Hristos în centrul misiunii Bisericii*, în Dialog Teologic nr.4, Ed. Presa Bună , Iași 1999
- 5) BISOC Pr. Prof. Dr. ALOIS, *Introducere în teologia pastorală*, Ed. Sapiența, Iași, 2002
- 6) BRĂDĂRĂȘ, IOAN PR. PROF.DR., *Go forth in Peace: Orthodox Perspective on Mission*, in J.A. Scherer-S.B. Bevans, *New Directions in Mission and Evangelization, vol.I Orbis Books, Maryknoll*, New York, 1992
- 7) IDEM, *Ortodoxia în Europa – Locul spiritualității române*, edit. Trinitas Iași 1995

¹² A se vedea I.P.S. Antonie Plămădeală , *Biserica slujitoare*, edit. I.B.M al B.O.R. București 1972, pp. 281-282

- 8) CHI ESCU, PROF. NICOLAIE, *Teologie dogmatic și simbolic*, IBM.al BOR., Bucure ti 1956
- 9) COMAN, PR. PROF. CONSTANTIN „, *Ortodoxia sub presiunea istoriei*” edit. Bizantin Bucure ti 1995
- 10) *Consiliul Ecumenic Vatican II, Constitu ii, decrete, declara ii*, edit. O.C.I.A. Bucure ti 1990
- 11) GIURESCU G. CONSTANTIN, *Formarea poporului Român*, Bucure ti, 1973
- 12) *Fontes historiae daco-romaniae pertinentes*, I, Bucure ti, 1964, și II, Bucure ti, 1967
- 13) IORGA NICOLAE, *Istoria Romanilor*, vol.I-II, Bucuresti, 1936
- 14) IUSTINIAN „,Patriarhul, *Apostolat social*, vol. VIII, Bucure ti 1966
- 15) LUP A, FROF TEFAN, *Cre tinismul românesc a fost de la început ortodox*, în S.T. I nr. 9,10 (1949).
- 16) MIRCEA FROF ION, *În ap rarea dreptei credin e și a unit ii na ionale bisericer ti în Vestitorul* nr. 13, 14 Bucure ti 1990
- 17) NIFON, I.P.S. MIH I , *Misiologie și ecumenism*, Editura ASA, Bucure ti 2002
- 18) IDEM, *Ortodoxie și ecumenism*, edit. Agora, Bucure ti 2000
- 19) NEAGOE Pr. Drd. GHEORGHE, *Aspecte ale continuit ii religiei geto-dacilor în Dacia romană* , în „, S. T.” Seria II, Anul XXX, Nr. 1-2 (1978)
- 20) PANAITESCU, P.P. *Introducere la istoria culturii române ti*, Bucure ti 1969,
- 21) PETRARU Pr. Prof. Dr. GHEORGHE, *Aspecte misionare în scrierile cre tine de început*, în Dialog Teologic nr.5 din 1999
- 22) POESCU TEODOR M., *Biserica și cultura*, edit. I.B.M. al B.O.R. Bucure ti 1996
- 23) RADU, Pr. Prof. Dr. DUMITRU, *Idealul educa iei cre tine, în Îndrum ri metodice și didactice*, edit. I.B.M. al B.O.R. Bucure ti 1990,
- 24) ST NILOAE, Pr. Prof. DR. DUMITRU, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, edit. Scrisul românesc, Craiova 1992,
- 25) IDEM, *Uniatismul în Transilvania*, în B.O.R. an. LXXXVII, nr. 3-4 (1969), pp. 355-390.
- 26) ERB NESCU, Pr. Prof. Dr. NICULAE, *1600 de ani de la prima m rturie documentar despre existen a episcopiei Tomisului*, în rev. „B. O. R.”, (anul LXXXVII), Bucure ti, 1969, nr. 9 - 10
- 27) VÎRTOSU, FROF. EMIL *Paleografia romano chirilic* edit. tiin ific Bucure ti 1968,